

Brusel 21. června 2019
(OR. en)

10414/19

SOC 495
EMPL 383
ECOFIN 648
EDUC 326
SAN 309
GENDER 29
ANTIDISCRIM 19

POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Předmět:	Ekonomika blahobytu – shrnutí podkladového dokumentu OECD s názvem „Vytváření příležitostí v zájmu blahobytu lidí a hospodářského růstu“

Delegace naleznou v příloze shrnutí výše uvedeného podkladového dokumentu OECD,

jehož znění je k dispozici v dokumentu 10414/19 ADD 1.

Ekonomika blahobytu

Shrnutí podkladového dokumentu OECD s názvem „Vytváření příležitostí v zájmu blahobytu lidí a hospodářského růstu“

Blahobyť jako vodítko pro politiku

Již bylo dostatečně prokázáno, že je přínosné měřit výkonnost ekonomiky a sociální pokrok nejen na základě HDP. V tomto ohledu se stále více uznává, že používání HDP jako jediného měřítka neposkytuje tvůrcům politik dostatečně široký a přesný obraz toho, jak ekonomika slouží občanům, nebo jaké jsou dlouhodobé dopady růstu na udržitelnost. EU byla jednou z prvních institucí, které význam této problematiky uznaly.

OECD sehrála významnou úlohu v souvislosti s vytvořením pojmu „multidimenzionální blahobyť“ jako nástroje pro výzkum, měření a politiku, a to s využitím nástrojů, jako jsou *rámec OECD pro blahobyť*, *rámec OECD pro politická opatření zaměřená na inkluzivní růst a iniciativy „Lepší život“* a *„Nové přístupy k ekonomickým výzvám“*. Multidimenzionální pojetí blahobytu s sebou přináší značný potenciál ke zlepšení politických rozhodnutí a výsledků. Tím, že se tvůrci politik zaměří na výsledky ve všech dimenzích, jež jsou pro lidi důležité, budou moci lépe určovat oblasti vykazující dobrou výkonnost, identifikovat výzvy a problematické oblasti již v rané fázi a účinněji stanovovat priority.

Od přístupu založeného na měření k akčnímu přístupu: ekonomika blahobytu

„Ekonomiku blahobytu“ lze definovat jako ekonomiku, která:

- i) rozšiřuje příležitosti dostupné lidem, pokud jde o vzestupnou sociální mobilitu a zlepšení jejich životů v oblastech, jež jsou pro ně nejdůležitější;
- ii) zajišťuje, že tyto příležitosti přinášejí výsledky v oblasti blahobytu pro všechny segmenty populace, včetně segmentů na nejnižší úrovni příjmové distribuce;
- iii) snižuje nerovnosti a
- iv) zajišťuje environmentální a sociální udržitelnost.

Tvůrci politik tím, že poskytují lidem příležitosti k vyššímu blahobytu a pomáhají jim těchto příležitostí využívat, se nejen zasazují o blahobyt, který je ze své podstaty dobrý, ale investují rovněž do potenciálu lidí jako klíčové hybné síly dlouhodobého hospodářského růstu, odolnosti společnosti a stability. Zaměřením pozornosti na udržitelnost blahobytu v průběhu času mohou tvůrci politik rovněž maximalizovat potenciál dlouhodobého hospodářského růstu a lépe chránit své ekonomiky před nepříznivými otřesy. V obou případech je cílem „ekonomiky blahobytu“ zavést a zachovat pozitivní dynamiku, v jejímž, v jehož rámci oba prvky – udržitelný hospodářský růst a blahobyt – spolupůsobí ku prospěchu jednotlivců a společnosti.

Jak ekonomiky blahobytu budovat?

Tento dokument má za cíl ukázat, jak mohou země budovat ekonomiky blahobytu, a vymezit úlohu, kterou mohou při plnění tohoto cíle hrát politiky. Poskytuje analýzu několika důležitých kanálů, jejichž prostřednictvím se hospodářský růst a blahobyt vzájemně podporují a posilují, přičemž se zaměřuje na řadu oblastí politik, které jsou zásadní jak pro blahobyt, tak pro hospodářský růst: i) vzdělávání a odbornou přípravu; ii) zdravotní péči; iii) sociální ochranu a přerozdělování; a iv) rovnost žen a mužů.

V dokumentu se v první řadě uvádí, že investice do blahobytu lidí vytvářejí základ pro silnější a udržitelnější dlouhodobý hospodářský růst. Zejména se v něm poukazuje na skutečnost, že účinným nástrojem pro aktivaci pozitivní dynamiky, která „ekonomiku blahobytu“ charakterizuje, je rozšíření možností přístupu k vysoce kvalitnímu vzdělávání a zdravotní péči a podpora inkluzivních systémů sociální ochrany, které podporují odolnost a sociální mobilitu. V dokumentu se zadruhé konstatuje, že mají-li být uvedené investice v plné míře přínosné, musí se promítnout do lepších výsledků v oblasti blahobytu pro všechny segmenty populace. Současně s tím dokument zdůrazňuje, že je důležité odstranit genderovou nerovnost v přístupu ke kvalitním pracovním místům.

Vzdělávání

Výhody delšího a lepšího *vzdělávání* nespočívají pouze v účincích na růst HDP, týkají se mnoha dalších dimenzí blahobytu. Například v **zemích OECD žijí vysoce vzdělaní lidé v průměru zhruba o 6 let déle než lidé s nízkým vzděláním**. Je pro ně příznačná vyšší míra zaměstnanosti, nižší nejistota na trhu práce a pracovní zatížení, ačkoli delší vzdělávání může mít negativní dopad na rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem. Pokusy kvantifikovat celkový čistý dopad vzdělání na blahobyt ukazují, že **po zohlednění přínosů z hlediska zdraví a zaměstnanosti je návratnost vzdělání více než dvojnásobná**.

Politika může zlepšit blahobyt a zvýšit výkonnost ekonomiky tím, že rozšíří přístup k vysoce kvalitnímu vzdělávání pro všechny segmenty populace. K významným nástrojům v tomto ohledu patří vyšší účast na předškolním vzdělávání, větší autonomie škol a univerzit, nižší počty studentů na učitele, menší rozdíly (a snazší přechody) mezi akademickým a odborným vzděláváním a menší překážky pro financování studentů na terciární úrovni. Pro podporu lepších výsledků ve vzdělávání je zásadní, aby se snížily nerovnosti v přístupu a příležitostech ve škole, neboť země s vysokou mírou nerovnosti v oblasti vzdělávání a dovedností vykazují rovněž nižší průměrné studijní výsledky. Podobně by se mohl výrazně zlepšit rozsah, zaměření a účinnost odborné přípravy a celoživotního učení. **Pouze přibližně 40 % dospělých v zemích OECD se v daném roce účastní vzdělávání dospělých**, přičemž u některých skupin – zejména méně vzdělaných – je účast na vzdělávání dospělých mnohem méně pravděpodobná.

Zdravotní péče

*Zdraví je základním lidským právem a klíčovým faktorem přispívajícím k blahobytu. Pokud jde o pozitivní stránku, lepší zdravotní stav osob přispívá k vyššímu hospodářskému růstu prostřednictvím větších investic do vzdělávání, vyšší účasti na trhu práce a vyšších úspor. Naopak špatný zdravotní stav má nejen dopad na dotčené jednotlivce, ale představuje rovněž značnou ekonomickou zátěž pro společnost a veřejné finance. Například **celkové náklady na léčbu duševních onemocnění jsou odhadovány na více než 4 % HDP – tedy více než 600 miliard EUR** — ve všech 28 zemích EU. **Každý rok v celé EU předčasně umírá v důsledku nepřenositelných nemocí přibližně 550 000 osob v produktivním věku, což představuje 3,4 milionů let života a roční ztrátu ve výši 115 miliard EUR ve smyslu hospodářského potenciálu.** Zdravotní stav má kromě účinků na růst HDP dopad i na další dimenze blahobytu. V první řadě se jedná o vzdělání, neboť vyšší dlouhověkost zvyšuje celoživotní návratnost investic do vzdělání, zatímco špatný zdravotní stav má negativní dopad na kognitivní vývoj dětí a jejich výsledky ve vzdělávání. Zdraví je rovněž významným faktorem ovlivňujícím zaměstnanost a subjektivní blahobyt.*

Politika může zlepšit blahobyt a zvýšit výkonnost ekonomiky tím, že zajistí přístup k vysoce kvalitní zdravotní péči pro všechny segmenty populace. K významným nástrojům, jejichž pomocí toho lze dosáhnout, patří politiky zaměřené na zlepšení účinnosti systémů zdravotní péče, zejména rozšířením škály zboží a služeb poskytovaných v rámci základní zdravotní péče. **Zásadní investici představují preventivní opatření a vysoká úroveň ochrany zdraví, neboť jsou často nákladově efektivnější než následné řešení zdravotních problémů. Politickou prioritou by měla být i opatření přispívající ke zlepšení duševního zdraví,** jako je vypracování systematictějších diagnostických a podpůrných programů (zaměřených zejména na školy a na prenatální a perinatální období), podpora nediskriminace na pracovišti a snížení stresu na pracovišti. Podobně **studie provedená ve 36 zemích OECD, EU28 a skupiny G20 ukazuje, že by celospolečenské komunikační strategie a politická opatření ke zlepšení stravovacích návyků a tělesné aktivity mohly napomoci tomu, aby do roku 2050 bylo v rámci celkových rozpočtů na zdravotnictví dosaženo úspor až ve výši 58 miliard EUR.** Zásadní význam pro podporu lepších výsledků v oblasti zdraví má i snižování nerovností v přístupu, neboť podíl osob ve špatném zdravotním stavu má značně negativní dopad na klíčové ukazatele v oblasti zdraví. Nerovnosti v oblasti zdraví jsou navíc často rozvrstveny podle ekonomického postavení, vzdělání či povolání. Například **neuspokojené potřeby v oblasti péče jsou výrazně vyšší u nízkopříjmových skupin.**

Sociální ochrana a přerozdělování

Sociální ochrana a přerozdělování ovlivňují blahobyť a hospodářský růst prostřednictvím dvou hlavních mechanismů. Sociální transfery v první řadě chrání osoby před ekonomickou volatilitou a pomáhají jim rychleji se zotavit z nepříznivých otřesů. Za druhé mohou zabránit tomu, aby nerovnost ve stávajících výsledcích vyústila v nerovnost příležitostí pro příští generaci, zejména v oblasti zdraví a vzdělávání a na trhu práce. V tomto smyslu **přispívá sociální ochrana ke zvýšení socioekonomické odolnosti a podporuje investice do fyzického a lidského kapitálu, jakož i vyšší hospodářský růst**. Nedávný výzkum OECD potvrzuje, že inkluzivnější systémy sociální ochrany a přerozdělování mohou vést k vyššímu růstu HDP, zatímco vyšší příjmová nerovnost brzdí výkonnost ekonomiky. Dopad sociální ochrany a přerozdělování na blahobyť nespočívá pouze v jejich účincích na příjmy. Je prokázáno, že sociální ochrana a určité přerozdělování příjmů jsou spojeny s vyšším subjektivním blahobytem.

Politika může zlepšit blahobyť a zvýšit výkonnost ekonomiky tím, že bude prosazovat inkluzivnější systémy sociální ochrany a snižovat nerovnost, pokud jde o příležitosti a výsledky. V *nové strategii zaměstnanosti OECD* je zdůrazněna skutečnost, že **dobře koncipované systémy sociálního pojištění a pomoci společně s aktivními politikami na trhu práce a politikami na podporu poptávky po pracovní síle mohou velmi účinně zajišťovat ochranu jednotlivců a zároveň přinášet lepší výsledky na trhu práce**. Účinky mohou být významné, zejména v případě rodin ze střední třídy, u nichž hrozí vyšší riziko sestupné mobility. **Země OECD, které vynakládají více prostředků na aktivní programy na trhu práce, mívají nižší podíl domácností se středními příjmy, u nichž dochází k poklesu v příjmové distribuci**. V mnoha zemích existuje prostor k tomu, aby se na podporu těchto cílů upravil systém daně z příjmu tak, aby byl progresivnější, zejména pro osoby s nejvyššími příjmy, a spravedlivější pro střední třídu.

Rovnost žen a mužů

Podpora *rovnosti žen a mužů* je kromě své vnitřní hodnoty v mnoha ohledech prospěšná pro společnost a ekonomiky. **Zvýšení zaměstnanosti a počtu odpracovaných hodin žen by vedlo k růstu produktivity a vyššímu růstu HDP.** Může to také snížit příjmovou nerovnost, podpořit příjmy domácností v dobách hospodářského útlumu a konsolidovat střední třídu. **Pokud jde o EU, posílení rovnosti žen a mužů by mohlo vést ke zvýšení celkového HDP až o 9,6 % v roce 2050.** Dalším důvodem pro zvýšení účasti žen na trhu práce je současný vývoj střední délky života a plodnosti. Navzdory zvýšení míry účasti žen na trhu práce existuje i nadále značná genderová nerovnost, pokud jde o přístup ke kvalitním pracovním místům. V případě zaměstnaných žen existuje větší pravděpodobnost, že pracují na částečný úvazek, za nižší odměnu a v méně lukrativních odvětvích.

Politika může zlepšit blahobyt a zvýšit výkonnost ekonomiky tím, že pomůže snížit rozdíly mezi ženami a muži v přístupu ke kvalitním pracovním místům. K tomu je zapotřebí řešit genderovou nerovnost na trhu práce, ale také v oblasti vzdělávání a neplacené péče. **Genderové otázky jsou neodmyslitelně spjaty s politikami vstřícnými vůči rodinám – zahrnujícími placenou dovolenou, podporu péče a pružné formy organizace práce** —, které pomáhají mužům i ženám dosáhnout lepší rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem a vyššího blahobytu. Politiky, které sladí pracovní a rodinný život, zejména prostřednictvím kvalitních služeb předškolního vzdělávání a péče, mohou vyrovnat podmínky tím, že budou kompenzovat znevýhodnění doma, a umožní tak ženám rozvíjet jejich profesní dráhu a zabrání přenosu znevýhodnění na děti. **Má-li být zajištěna rovnost žen a mužů a dětem umožněn co nejlepší start do života, je zejména zapotřebí zlepšit přístup ke kvalitní péči a předškolním programům pro děti.** Rovněž je třeba vynaložit další úsilí v boji proti násilí páchanému na ženách. V celé EU **pouze 14 % žen, které se staly obětí násilí ze strany partnera,** se podle svých slov obrátilo na policii v případě nejzávažnějšího incidentu.

Strategie EU pro blahobyt

Obecně lze říci, že údaje uvedené v tomto dokumentu jsou dokladem toho, že blahobyt již není jen jakousi zajímavostí. Naopak si zaslouží, aby mu při ekonomickém rozhodování byla věnována větší pozornost. Pro politiku z toho vyplývají důležité závěry:

- **V oblasti investic by měly být přenastaveny priority s cílem zohlednit vazby mezi výsledky v oblasti blahobytu a dlouhodobým hospodářským růstem**, aby byl zachována pozitivní dynamika, která je pro „ekonomiku blahobytu“ příznačná.
- **Je třeba náležitě posoudit účinky politik, aby se minimalizoval jejich negativní dopad na blahobyt a dlouhodobý růst**, zejména v souvislosti s fiskální korekcí.
- **Klíčovou otázkou, kterou by se politika měla zabývat, by měly být nerovnosti ve výsledcích v oblasti blahobytu. Jejich řešení bude vyžadovat soudržný a integrovaný přístup mobilizující celou vládu**, neboť nerovnosti jsou obvykle korelovány napříč jednotlivými dimenzemi a přispívá k nim celá řada politik.
- **Vytvoření ekonomiky blahobytu není pouze úkolem vlád. K tomuto cíli může různými způsoby přispívat i soukromý sektor.** Inovativní způsob, jak se vyrovnat s finančními výzvami, může spočívat ve vytvoření účinných partnerství veřejného a soukromého sektoru na podporu blahobytu a v mobilizaci soukromých finančních prostředků jako investic se sociálním dopadem.

Jako další krok by mohla být dále rozpracována politická doporučení uvedená v tomto podkladovém dokumentu s cílem připravit podklady pro akčně orientovanou *strategii EU pro blahobyt a udržitelnost*.